

Eligiusz MAŁOLEPSZY*
Teresa DROZDEK-MAŁOLEPSZA**

Z dziejów ruchu sportowego na Śląsku w latach 1945–1989

Streszczenie

Praca stanowi przyczynek do dziejów ruchu sportowego na Śląsku w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. W latach 1945–1989 nastąpił wzrost poziomu sportu na Śląsku. Organizowano i tworzone struktury polskich związków sportowych na Górnym Śląsku, Śląsku Opolskim i Dolnym Śląsku. Sportowcy ze Śląska odnosili sukcesy nie tylko na polu ogólnopolskim. Zdobywali medale na Igrzyskach Olimpijskich, mistrzostwach świata, mistrzostwach Europy. Wśród dyscyplin sportowych, w których odnosili sukcesy, należy wymienić: boks, gimnastyka, gry sportowe, kolarstwo, lekkoatletyka, podnoszenie ciężarów, sport żużlowy, szermierka, tenis stołowy, zapasy. Do najbardziej zasłużonych klubów sportowych m.in. należy zaliczyć: AZS Wrocław, GKS Katowice, „Górnik” Zabrze, „Gwardia” Wrocław, LKS Ziemia Opolska, „Odra” Opole, „Piaś” Gliwice, „Ruch” Chorzów, WKS „Śląsk” Wrocław.

Słowa kluczowe: Śląsk, ruch sportowy, lata 1945–1989

Wstęp

Celem pracy jest przedstawienie ruchu sportowego na Śląsku w latach 1945–1989. Cezura początkowa – 1945 r. – wiąże się z zakończeniem II wojny światowej; cezura końcowa – 1989 r. – wiąże się z zakończeniem „epoki socjalizmu w Polsce” i początkiem okresu transformacji ustrojowej. W zakresie terytorialnym praca obejmuje teren Śląska (obszar Górnego Śląska, Śląska Opolskiego i Dolnego Śląska). Niniejszy materiał jest pracą przeglądową. Warto zwrócić uwagę, iż stan badań obejmuje m.in. syntetyczne publikacje autorstwa E. Małolepszego¹.

* Dr hab. prof. AJD, Instytut Kultury Fizycznej i Turystyki, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie.

** Dr, Instytut Kultury Fizycznej i Turystyki, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie.

¹ E. Małolepszy, *Sport wyczynowy*, [w:] M. Ponczek, K.H. Schodrok (red.), *Z dziejów kultury fizycznej na Śląsku. Rozwój kultury fizycznej na Śląsku w latach 1919–1989*, Katowice 2009,

Metody i hipotezy badawcze

W ramach przygotowania pracy wykorzystano następujące metody badawcze: analiza źródeł historycznych, metoda syntezy, metoda porównawcza. Postawiono następujące problemy (pytania) badawcze:

1. Czy w okresie lat 1945–1989 nastąpił rozwój poziomu sportowego sportowców na Śląsku?
2. Jaka była skala osiągnięć sportowców ze Śląska na arenie ogólnopolskiej i międzynarodowej?

Dyskusja

Po wyzwoleniu, na Śląsku zaczęły się tworzyć zręby organizacyjne sportu. Powstawały okręgowe związki sportowe, m.in. w dniu 25 marca 1945 r. w Katowicach odbyło się walne zebranie delegatów Śląskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej (Śląski OZPN); w marcu 1945 r. podjął działalność Śląski Okręgowy Związek Lekkoatletyki (Śląski OZLA), 6 lutego 1946 r. został założony OZLA we Wrocławiu; 21 października 1945 r. został reaktywowany Śląski Okręgowy Związek Szermierczy (Śląski OZS) w Katowicach, w maju 1948 r. utworzono we Wrocławiu Zachodni OZS; w 1945 r. powstał Śląski Okręgowy Związek Pływacki, w 1946 r. powołano podokręg dolnośląski; wznowił działalność Śląski Okręgowy Związek Tenisa Stołowego (Śląski OZTS) w Katowicach, do 1948 r. utworzono OZTS we Wrocławiu; w marcu 1947 r. został założony Polski Związek Gimnastyczny, w skład którego weszły kluby ze Śląska i innych regionów – m.in. w 1948 r. utworzono Okręgowy Związek Gimnastyczny (OZG) w Katowicach; działacze Śląskiego Związku Atletycznego uczestniczyli w maju 1946 r. w zjeździe delegatów Polskiego Związku Atletycznego (PZA)². Okręgowe związki sportowe z siedzibą w Katowicach obejmowały

s. 325–342; E. Małolepszy, *Leistungssport*, [w:] T. Jurek, K.H. Schodrok (red.), *Geschichte des Turnens und Sports in Schlesien 1812–1989*, Weimar 2012, s. 422–444.

² H. Rechowicz, *Dzieje sportu w województwie śląsko-dąbrowskim (1945–1950)*, Katowice 1999, s. 96; tegoż, *Zarys dziejów sportu na Opolszczyźnie w latach 1945–1949*, [w:] H. Rechowicz (red.), *Z najnowszych dziejów kultury fizycznej i turystyki*, Katowice 1994, s. 47; I. Krzewiński, *Lekkoatletyka polska w latach 1945–1968*, [w:] B. Woltmann (red.), *Lekkoatletyka w Polsce 1919–1994*, Warszawa 1994, s. 64–65; M. Łuczak, *Szermierka w Polsce w latach 1945–1989*, Poznań 2002, s. 68; J. Gaj, *Wychowanie fizyczne i sport w Polsce Ludowej*, Warszawa – Poznań 1987, s. 181; G. Bielec, *Jerzy Dziuba na tle rozwoju polskiej gimnastyki sportowej po II wojnie światowej*, [w:] L. Nowak (red.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, t. 7, Gorzów Wlkp. 2006, s. 474; P. Godlewski, *Polski Związek Zapasniczy 1922–2004*, Gorzów Wlkp. 2004, s. 67; R. Kulczycki, *Tenis stołowy w Polsce 1919–1989*, Gorzów Wlkp. 1998, s. 73; M. Tuliszka, *80 lat Polskiego Związku Pływackiego*, Warszawa 2002, s. 25.

zawycząj obszar województwa śląsko-dąbrowskiego, zaś z siedzibą we Wrocławiu – teren województwa dolnośląskiego.

W czerwcu 1950 r. zostały dokonane zmiany w podziale administracyjnym Polski. Utworzone zostało województwo opolskie³. Struktury okręgowych związków sportowych powstawały w nowym województwie, m.in. w 1957 r., według B. Królikowskiej, „z 24 dotychczas istniejących przy Wojewódzkim Komitecie Kultury Fizycznej sekcji społecznych, 6 samodzielnych związków sportowych posiadało już własne zarządy okręgowe (piłka nożna, piłka ręczna, boks, lekkoatletyka, tenis stołowy), następnych 6 przygotowywało się do takiego usamodzielnienia, a agendy 12 pozostałych – charakteryzujących się niestety niewielką aktywnością i inicjatywą w zakresie przekształcania się w samodzielne władze okręgowe – miały być przejęte przez sąsiednie województwa”⁴. Dotyczyło to m.in. następujących dyscyplin: gimnastyki, hokeja na lodzie, łucznictwa, narciarstwa, szermierki. W dniu 16 grudnia 1956 r. powstał Opolski OZPN; w styczniu 1957 r. – Opolski OZTS; 10 marca 1957 r. – Opolski Okręgowy Związek Kolarski (Opolski OZK); w listopadzie 1957 r. – Opolski OZLA⁵. W 1965 r. utworzono Opolski OZS (po oddzieleniu się klubów z woj. opolskiego od okręgu dolnośląskiego)⁶.

W dniu 28 maja 1975 r. Sejm PRL podjął uchwałę o wprowadzeniu dwustopniowego podziału administracyjnego Polski. W miejsce dotychczasowych 17 województw powstało 49⁷. Nowy podział administracyjny spowodował zmiany w strukturze organizacyjnej polskiego sportu. Tworzono okręgowe związki sportowe na obszarze nowo powstałych województw, m.in. w województwach: jeleniogórskim, legnickim i wałbrzyskim⁸.

Sportowcy ze Śląska uczestniczyli w mistrzostwach Polski w akrobatyce sportowej. Złote medale wywalczyli: w ćwiczeniach indywidualnych mężczyzn – Zdzisław Gregorski („Zryw” Katowice); w konkurencji dwójki mężczyzn – P. Biegaj, A. Kroczek; E. Andrzejak, P. Biegaj; J. Iliopolis, H. Krekora; D. Andrzejak, P. Biegaj; E. Góralewski, E. Szczęsny; P. Biegaj, P. Matuła (wymienieni zawodnicy reprezentowali kluby sportowe: „Victoria” Jawor, LZS Jawor, „Polonia” Świdnica); w konkurencji dwójki mieszane – K. Szymańska, H. Krekora („Polonia” Świdnica); w konkurencji skoki na ścieżce kobiet (IFSA) – B. Eustachiewicz, E. Białek, K. Duszyńska (zawodniczki Akademickiego

³ *Wielka historia Polski 1945–1956*, t. 14, Kraków 2001, s. 151. W latach 1945–1950 obszar Śląska w podziale administracyjnym obejmowały województwa dolnośląskie i śląsko-dąbrowskie. Obszar województwa opolskiego wydzielono z województwa śląsko-dąbrowskiego.

⁴ B. Królikowska, *Organizacje sportowe w Opolu w latach 1945–1981* (praca doktorska), Opole 2002, s. 48-49; H. Rechowicz, *Zarys dziejów sportu na Opolszczyźnie...*, s. 61.

⁵ B. Królikowska, dz. cyt., s. 49.

⁶ M. Łuczak, dz. cyt., s. 71.

⁷ *Wielka historia Polski po 1956 r.*, t. 15, Kraków 2001, s. 132.

⁸ I. Krzewiński, dz. cyt., s. 110.

Związku Sportowego – AZS AWF Katowice, „Gwardii” Katowice); w konkurencji skoki na ścieżce mężczyzn (IFSA) – A. Kucharczyk, J. Śliwa, S. Wygas, A. Garstka, A. Gudzio, K. Wilusz (reprezentanci AZS AWF Katowice, „Czarnych” Wrocław, „Gwardii” Katowice, „Polonii” Świdnica, „Sparty” Katowice, „Zrywu Katowice); w konkurencji skoki na ścieżce FIT (kobiet) – A. Hartel (AZS AWF Katowice); w konkurencji skoki na ścieżce FIT (mężczyzn) – K. Wilusz; w konkurencji skoki na trampolinie kobiet – T. Tymowicz („Czarni” Wrocław), H. Wiącek („Victoria” Jawor); w konkurencji skoki na trampolinie mężczyzn – S. Krocza (LZS Jawor), J. Śliwa („Czarni” Wrocław), J. Pilch („Victoria” Jawor); w konkurencji trampolina, skoki synchroniczne kobiet – M. Krocza, Z. Tokarska; Z. Tokarska, H. Wiącek; H. Wiącek, M. Wrońska; Elwira Wiśniowska, Ewelina Wiśniowska (zawodniczki „Aurum” Złotoryja, AZS Poznań, „Victorii” Jawor); w konkurencji trampolina, skoki synchroniczne mężczyzn – D. Andrzejczak, J. Pilch („Victoria” Jawor), M. Łyczak, Z. Pełka („Kuźnia” Jawor), W. Banek, Z. Pełka („Stal” Rzeszów, „Kuźnia” Jawor)⁹. W konkurencji trójki kobiet mistrzostwo Polski zdobył zespół LZS Orzesze; w konkurencji czwórki mężczyzn – LZS Jawor, „Victoria” Jawor, „Górnik” Złotoryja, „Budowlani” Wrocław.

Do czołowych klubów, które posiadały silną sekcję gimnastyki sportowej na Śląsku, należy zaliczyć: „Budowlani” Mysłówice, „Górnik” Radlin, „Gwardia” Katowice, „Jedność” Michałkowice, „Pogoń” Nowy Bytom, „Spójnia” Katowice, KS „Zgoda” Świętochłowice¹⁰. W Igrzyskach Olimpijskich (w latach 1952–1980) brali udział m.in.: Gerda Bryłka, Brygida Dziuba-Balska, Barbara Eustachiewicz-Kowal, Paweł Gaca, Dorota Horzonek-Jokiel, Anita Jokiel, Jerzy Jokiel, Natalia Kot-Wala, Jerzy Kruża, Mikołaj Kubica, Wilhelm Kubica, Sylwester Kubica, Dorota Miller-Anioł, Eryka Mondry-Kost, Gizela Niedurny-Zygadło, Marian Pieczka, Szymon Sobala, Stefania Świerzy-Moroń¹¹.

Zawodnicy klubów sportowych ze Śląska w latach 1946–1985 wywalczyli 79 złotych medali na mistrzostwach Polski w boksie¹². Bokserzy reprezentowali m.in. następujące kluby i organizacje sportowe: „Gwardia” Wrocław (21 tytułów mistrzowskich), GKS Jastrzębie (9), „Carbo” Gliwice (7), ŁTS Łabędy (6), BKS Bolesławiec (4), „Górnik” Pszów (4)¹³. Sześciokrotnie mistrzem Polski został Henryk Średnicki; Maksymilian Grzywocz zdobył 5 złotych medali; Hubert Kuczniarz – 4 złote medale, Artur Olech – 4, Roman Rożek – 4; Józef Grzesiak – 3, Piotr Gutman – 3, Zbigniew Olech – 3, Ryszard Tomczyk – 3.

⁹ E. Polak, *Akrobatyka sportowa w Polsce*, Rzeszów 2003, s. 226, 228–229, 233–238.

¹⁰ J. Gaj, *Wychowanie fizyczne i sport w Polsce Ludowej...*, s. 181; G. Bielec, dz. cyt., s. 473–481.

¹¹ B. Tuszyński, *Polscy Olimpijczycy XX wieku (1924–2002). A–M*, Wrocław 2004, s. 87, 176, 311–312, 397, 435–436; tegoż, *Polscy Olimpijczycy XX wieku (1924–2002). N–Ż*, Wrocław 2004, s. 196–197, 291, 554–555.

¹² P. Osmólski, *Leksykon boks*, Warszawa 1989, s. 153–172.

¹³ Tamże. Zostały wymienione kluby, których reprezentanci wywalczyli 4 lub więcej tytułów mistrzowskich.

Ślązacy liczyli się na arenie ogólnopolskiej i międzynarodowej w kolarstwie. Mistrzem Polski w wyścigu indywidualnym zostali: Ryszard Szurkowski („Dolmel” Wrocław), Zygmunt Hanusik („Górnik” Łędziny), Edward Barcik (LZS „Zieloni” Opole), Jan Brzeźny („Dolmel” Wrocław), Andrzej Jaskuła („Gwardia” Katowice); w jeździe indywidualnej na czas: Jan Jankiewicz („Piast” Nowa Ruda), Juliusz Firkowski („Karkonosze” Jelenia Góra); w wyścigu przełajowym: Henryk Hadasik („Unia” Chorzów), R. Szurkowski, Franciszek Surmiński (LZS Prudnik); w wyścigu drużynowym: „Dolmel” Wrocław¹⁴. W kolarstwie torowym, w sprincie: Bronisław Janicki („Gwardia” Wrocław), Józef Grundman („Gwardia” Wrocław), J. Kierzkowski („Sparta” Wrocław), Benedykt Kocot (LZS „Zieloni” Opole, LKS Ziemia Opolska), Wiesław Burdelak (Moto Jelcz Oława); wyścig na dystansie 1 km ze startu zatrzymanego: J. Kierzkowski („Sparta” Wrocław, „Dolmel” Wrocław), Bogdan Goszczyński (LKS Wrocław); 4000 m na dochodzenie – indywidualnie: Józef Grundman, Jan Jankiewicz („Piast” Nowa Ruda, RLKS Wrocław); 4000 m na dochodzenie – drużynowo: „Dolmel” Wrocław; wyścig dystansowy na dystansie 50 km: Józef Grundman¹⁵.

Kolarze ze Śląska zdobywali medale na Igrzyskach Olimpijskich (IO) (tab. 1, 2, 3) i na mistrzostwach świata, m. in. E. Barcik, J. Foltyn, J. Jankiewicz, J. Kierzkowski, B. Kocot, L. Lis, S. Szozda, R. Szurkowski¹⁶. Ryszard Szurkowski (4-krotnie: 1970–1971, 1973, 1975) i Stanisław Szozda (1974) zwyciężali w prestiżowym Wyścigu Pokoju, natomiast Mieczysław Wilczewski (1953), Lucjan Lis (1973) i Jan Brzeźny (1978, 1981) triumfowali w Wyścigu Dookoła Polski¹⁷.

Mistrzostwo Polski w koszykówce mężczyzn wywalczyły drużyny Wojskowego Klubu Sportowego (WKS) „Śląsk” Wrocław oraz „Górnika” Wałbrzych¹⁸. Do czołowych klubów w Polsce należy zaliczyć również „Gwardię” Wrocław i „Ślęzę” Wrocław. W kategorii kobiet mistrzostwo Polski zdobyły koszykarki „Ślęzy” Wrocław¹⁹.

Kluby sportowe ze Śląska (głównie Górnego Śląska) należały do najlepszych w Polsce w piłce nożnej. Mistrzostwo Polski zdobyły drużyny: „Ruch” Chorzów, „Polonia” Bytom, „Górnik” Zabrze, WKS „Śląsk” Wrocław, „Szom-

¹⁴ B. Tuszyński, *100 lat Warszawskiego Towarzystwa Cyklistów, 100 lat Kolarstwa Polskiego*, Warszawa 1986, s. 441–443, 448–449.

¹⁵ U. Kowieska, *Rola ruchu zawodowego w rozwoju kultury fizycznej na Dolnym Śląsku w 30-leciu Polski Ludowej*, [w:] L. Szymański (red.), *Kultura fizyczna na Dolnym Śląsku w 40-leciu Polski Ludowej*, Wrocław 1993, s. 207; B. Tuszyński, *100 lat Warszawskiego Towarzystwa Cyklistów...*, s. 444–447.

¹⁶ B. Tuszyński, *100 lat Warszawskiego Towarzystwa Cyklistów...*, s. 437–438.

¹⁷ Tamże, s. 438–439.

¹⁸ S. Sieniarski, *Sport w Polsce*, Warszawa 1972, s. 112; *Kronika sportu*, Warszawa 1993, s. 915–916.

¹⁹ *Kronika sportu*, s. 916.

bierki” Bytom²⁰. Oprócz nich, należy wymienić drużyny, które plasowały się w czołówce krajowej lub uczestniczyły w rozgrywkach I ligi: AKS Chorzów, „Budowlani” Chorzów, „Budowlani” Opole, GKS Katowice, „Górnik” Bytom, „Górnik” Radlin, „Odra” Opole, „Rymer” Radlin, „Unia” Racibórz²¹. Drużyny piłkarskie ze Śląska brały udział w rozgrywkach Pucharu Polski. Trofeum to wywalczyły: „Ruch” Chorzów, „Górnik” Zabrze, „Śląsk” Wrocław, GKS Katowice²².

Śląskie drużyny piłki nożnej reprezentowały Polskę w europejskich rozgrywkach klubowych (m. in. w Pucharze Europy Mistrzów Krajowych, Pucharze Europy Zdobywców Pucharów). W rozgrywkach Pucharu Klubowych Mistrzów Europy brały udział: „Polonia” Bytom, „Górnik” Zabrze, „Ruch” Chorzów, „Szombierki” Bytom²³. W Pucharze Europy Zdobywców Pucharów uczestniczyły: „Górnik” Zabrze i GKS Katowice²⁴. Największymi sukcesami w europejskich pucharach był udział „Górnika” Zabrze w finale Pucharu Zdobywców Pucharów (przegrana z angielskim klubem Manchester City – 1970 r.) oraz dotarcie do ćwierćfinału rozgrywek Pucharu Europy Mistrzów Krajowych „Górnika” Zabrze (w sezonie 1967/1968) i „Ruchu” Chorzów (w sezonie 1974/1975). Do najlepszych piłkarzy należy zaliczyć m.in.: Gerarda Cieślika, Włodzimierza Lubańskiego i Andrzeja Szarmacha.

Drużyny klubowe ze Śląska zajmowały czołowe miejsca w Polsce w piłce ręcznej. Wśród kobiet tytuły mistrzyń Polski (w piłce ręcznej 7-osobowej) wywalczyły następujące drużyny: „Stal” Chorzów, AZS Katowice, „Ruch” Chorzów, „Górnik” Sośnica, AZS Wrocław, „Otmęt” Krapkowice, „Sośnica” Gliwice, AKS Chorzów, AZS AWF Wrocław²⁵. W rozgrywkach piłki ręcznej mężczyzn mistrzami Polski zostały zespoły: „Sparta” Katowice, WKS „Śląsk” Wrocław, AZS Katowice, „Pogoń” Zabrze. Tytuły mistrza Polski zdobyli siatkarze Akademickiego Zespołu Sportowego (AZS) Wrocław oraz „Gwardii” Wrocław.

²⁰ Tamże, s. 962; J. Jeleń, A. Konieczny, Z. Dobrowolny, G. Stański, Z. Łagódka, A. Wowra, K. Marciniak, *Liga gra i po pięćdziesiątce*, Warszawa 1987, s. 293–300; A. Radoń, *Piłka nożna w Polsce w latach 1921–1966. Tabele i zestawienia*, Warszawa 1969, s. 64–225.

²¹ A. Radoń, dz. cyt., s. 64–225.

²² *Kronika sportu*, s. 962; A. Radoń, dz. cyt., s. 438–444.

²³ A. Radoń, dz. cyt., s. 400–406; M. Respondek, *Udział drużyn województwa katowickiego w rozgrywkach Pucharu Europy Mistrzów Krajowych i Pucharu Europy Zdobywców Pucharów*, [w:] H. Rechowicz (red.), *Z najnowszych dziejów kultury fizycznej i turystyki*, Katowice 1994, s. 76–84.

²⁴ A. Radoń, dz. cyt., s. 406–410; M. Respondek, dz. cyt., s. 84–87.

²⁵ S. Sieniarski, dz. cyt., s. 113; *Kronika sportu*, s. 963.

Tabela 1. Medaliści IO (1956–1988), reprezentujący kluby sportowe Dolnego Śląska

Lp.	Imię i nazwisko	Klub sportowy	Medal	Dyscyplina	Igrzyska
1.	Marek Kuszewski	Kolejowy KS Wrocław	srebrny (zespołowo)	szermierka	Melbourne 1956
2.	Marek Kuszewski	Kolejowy KS Wrocław	srebrny (zespołowo)	szermierka	Rzym 1960
3.	Artur Olech	KS Gwardia Wrocław	srebrny	boks	Tokio 1964
4.	Józef Grzesiak	KS Gwardia Wrocław	brązowy	boks	Tokio 1964
5.	Mieczysław Nowak	WKS Śląsk Wrocław	brązowy	podnoszenie ciężarów	Tokio 1964
6.	Maria Śliwka	KS Gwardia Wrocław	brązowy (zespołowo)	piłka siatkowa	Tokio 1964
7.	Józef Zapędzki	WKS Śląsk Wrocław	złoty	strzelectwo	Meksyk 1968
8.	Artur Olech	KS Gwardia Wrocław	srebrny	boks	Meksyk 1968
9.	Halina Aszkiełowicz	KS Polonia Świdnica	brązowy (zespołowo)	piłka siatkowa	Meksyk 1968
10.	Marek Gołąb	WKS Śląsk Wrocław	brązowy	podnoszenie ciężarów	Meksyk 1968
11.	Marian Szeja	Zagłębie Wałbrzych	złoty (zespołowo)	piłka nożna	Monachium 1972
12.	Józef Zapędzki	WKS Śląsk Wrocław	złoty	strzelectwo	Monachium 1972
13.	Ryszard Szurkowski	ZKS Dolmel Wrocław	srebrny (zespołowo)	kolarstwo	Monachium 1972
14.	Ryszard Podlas	LZS Technik Pracze	srebrny (zespołowo)	lekkoatletyka	Montreal 1976
15.	Ryszard Szurkowski	ZKS Dolmel Wrocław	srebrny (zespołowo)	kolarstwo	Montreal 1976
16.	Władysław Żmuda	WKS Śląsk Wrocław	srebrny (zespołowo)	piłka nożna	Montreal 1976
17.	Zbigniew Antczak	WKS Śląsk Wrocław	brązowy (zespołowo)	piłka ręczna	Montreal 1976
18.	Wiesław Gawlikowski	WKS Śląsk Wrocław	brązowy	strzelectwo	Montreal 1976
19.	Jerzy Klempel	WKS Śląsk Wrocław	brązowy (zespołowo)	piłka ręczna	Montreal 1976
20.	Andrzej Sokołowski	WKS Śląsk Wrocław	brązowy (zespołowo)	piłka ręczna	Montreal 1976

Tabela 1. Medaliści IO (1956–1988)... (cd.)

Lp.	Imię i nazwisko	Klub sportowy	Medal	Dyscyplina	Igrzyska
21.	Andrzej Lis	AZS Politech. Wrocław	srebrny (zespołowo)	szermierka	Moskwa 1980
22.	Mariusz Strzałka	AZS Politech. Wrocław	srebrny (zespołowo)	szermierka	Moskwa 1980
23.	Leszek Sworowski	AZS Politech. Wrocław	srebrny (zespołowo)	szermierka	Moskwa 1980
24.	Józef Tracz	WKS Śląsk Wrocław	brązowy	zapasy	Seul 1988
25.	Janusz Zarekiewicz	Zagłębie Lubin	brązowy	boks	Seul 1988

Źródło: E. Małolepszy, *Leistungssport*, [w:] T. Jurek, K. H. Schodrok (red.), *Geschichte des Turners und Sports in Schlesien 1812–1989*, Weimar 2012, s. 432.

Dużą popularnością na Śląsku cieszyła się lekkoatletyka. Z klubów dolnośląskich tytuły mistrza Polski wywalczyli m.in.: O. Ciepły – w rzucie młotem, S. Grudziński – w biegu na dystansie 400 m, A. Kupczyk – w biegu na dystansie 1500 m, E. Owczarek – w biegu przełajowym na dystansie 12 km, T. Rut – w rzucie młotem, T. Szponar – w pięcioboju lekkoatletycznym kobiet, E. Śmitkowski – w biegu na dystansie 3000 m z przeszkodami²⁶.

Wśród lekkoatletów Śląska Opolskiego medale na mistrzostwach Polski zdobyli m.in.: kobiety – Halina Gabor – 9 medali, Genowefa Błaszak – 5 medali, Genowefa Minicka – 7 medali, Anna Wojtaszek – 4 medale, Brygida Bąk – 6 medali, Lidia Kańtoch – 4 medale; mężczyźni – Helmut Krieger – 26 medali, Janusz Trzepizur – 7 medali, Euzebiusz Fert – 6 medali, Stanisław Grabowski – 4 medale, Edmund Kaczmarek – 1 medal, Józef Bąk – 3 medale, Mieczysław Kropielnicki – 2 medale, Zbigniew Mazur – 4 medale²⁷. Lekkoatleci reprezentowali następujące kluby sportowe: „Budowlani” Opole, „Chemik” Kędzierzyn-Koźle, „Piast” Brzeg, „Pionier” Strzelce Opolskie, „Włókniarz Otmęt” Krapkowice, „Związkowiec” Olesno.

W IO brali udział: A. Wojtaszek (Melbourne 1956), J. Trzepizur (Moskwa 1980), G. Błaszak i H. Krieger (Seul 1988); w mistrzostwach świata brali udział: G. Błaszak (Rzym 1987), H. Krieger (Rzym 1987); w mistrzostwach Europy: Jan Prasek (Helsinki 1971), Felicja Kinder (Rzym 1974), J. Trzepizur (Ateny 1982), G. Błaszak (Stuttgart 1986), H. Krieger (Stuttgart 1986); w halowych mistrzostwach świata: H. Krieger (Paryż 1985); w halowych mistrzostwach Europy: Jan Prasek (Grenoble 1972), J. Trzepizur (Mediolan 1982), H. Krieger (Goteborg 1984, Ateny 1985, Haga 1989)²⁸.

²⁶ U. Kowieska, dz. cyt., s. 207.

²⁷ B. Kociński, J. Wojnar, *Osiągnięcia opolskiej lekkiej atletyki w latach 1945–2000*, Opole 2002, s. 117–121.

²⁸ Tamże, s. 61–66.

W pływaniu najwięcej tytułów mistrza Polski spośród sportowców śląskich zdobyli: Gotfryd Kremlowski („Polonia” Bytom – 19 medali), Jacek Krawczyk („Pafawag” Wrocław, AZS AWF Warszawa – 18 medali), Alicja Klemińska („Warta” Poznań, „Śląsk” Wrocław – 17 medali), Maria Komisarek („Ślęza” Wrocław – 17 medali), Marek Petruszewicz („Stal” Wrocław – 13 medali), Leszek Górski (SZS Olsztyn, „Śląsk” Wrocław – 13 medali), Zbigniew Januszkiewicz („Asturia” Bytom, „Śląsk” Wrocław – 13 medali), Piotr Albiński („Śląsk” Wrocław – 12 medali), Aleksander Stankiewicz („Ślęza” Wrocław – 11 medali), Elżbieta Gellner-Olejniki-Zombek („Górniki” Zabrze, „Neptun” Stargard – 10 medali), Antoni Tołkaczewski („Ogniwo” Wrocław – 10 medali), Jadwiga Szalecka („Górniki” Katowice – 10 medali), Krystian Langer (GKS Katowice – 10 medali)²⁹. W skokach do wody, 20 razy w mistrzostwach Polski zwyciężyła Halina Chrzęszcz-Bartkowiak („Stal” Katowice, AZS AWF Warszawa, CWKS Warszawa), 6-krotnie Henryk Bochynek („Budowlani” Katowice, „Górniki” Zabrze), 4-krotnie Helmut Bredlich („Siemianowiczanka”). Drużyna „Polonii” Bytom 4-krotnie została mistrzem Polski w piłce wodnej.

Na IO Polskę reprezentowali: Irena Milnikiel, Stefan Ciężki, Józef Lewicki, Marek Petruszewicz, Antoni Tołkaczewski – Helsinki 1952; Elżbieta Gellner – Melbourne 1956; Jacek Krawczyk – Meksyk 1968; Zbigniew Januszkiewicz, Dariusz Wolny, Bogusław Zychowicz – Moskwa 1980. Na mistrzostwach Europy seniorów pływacy ze Śląska zdobyli 2 srebrne medale – Marek Petruszewicz (Turyn – 1954), Leszek Górski („Śląsk” Wrocław) – (Split – 1981)³⁰. Dwa srebrne medale wywalczyli śląscy pływacy na mistrzostwach Europy juniorów: Piotr Dłucik („Naprzód” Janów) – Wiedeń 1969, Adam Rzczkowski („Start” Opole) – Florencja 1978.

W podnoszeniu ciężarów sztangiści ze Śląska wywalczyli na mistrzostwach Polski seniorów (w latach 1946–1980) 101 złotych medali, 84 srebrne i 84 brązowe³¹. Medaliści mistrzostw Polski ze Śląska wywodzili się m.in. z klubów: „Chemik” Kędzierzyn, „Dolmel” Wrocław, HKS Szopienice, „Górniki” Polkowice, „Górniki” Siemianowice, „Górniki” Zabrze, LZS Brzeg, „Odra” Miasteczko Śląskie, „Odra” Opole, „Start” Opole, ROW Rybnik, WKS „Śląsk” Wrocław.

Polscy sztangiści w latach 1955–1979 zdobyli 187 medali (43 medale złote, 63 srebrne i 81 brązowych) na IO, mistrzostwach świata i mistrzostwach Europy. Najwięcej medali dla reprezentacji Polski z zawodników ze Śląska wywalczyli: Zbigniew Kaczmarek – 6 złotych medali, 6 srebrnych i 8 brązowych; Mieczysław Nowak – 4 złote medale, 3 srebrne, 3 brązowe; Rudolf Kozłowski – 2 medale srebrne, 6 brązowych; Walter Szołtysek – 2 medale srebrne, 4 brązowe. Jednym z pierwszych ciężarowców, który został medalistą mistrzostw Euro-

²⁹ M. Tuliszka, dz. cyt., s. 129–132.

³⁰ Tamże, s. 116–117.

³¹ Materiały sprawozdawczo-szkoleniowe Polskiego Związku Podnoszenia Ciężarów, Warszawa 1981, s. 34–130.

py, był Czesław Białas. W mistrzostwach Europy w Monachium (1955) zajął III miejsce. W IO brali udział m.in.: Czesław Białas, Grzegorz Cziura, Tadeusz Dembończyk, Marek Gołąb, Zbigniew Kaczmarek, Stefan Leletko, Jan Łostowski, Mieczysław Nowak, Tadeusz Rutkowski, Marek Seweryn, Leszek Skorupa, Edmund Ścigała (Katowice) – zob. też tab. 1, 2, 3; w mistrzostwach świata i Europy uczestniczyli m.in.: Cz. Białas, Edmund Copa, G. Cziura, T. Dembończyk, Tadeusz Golik, M. Gołąb, Z. Kaczmarek, Paweł Korusiewicz, R. Kozłowski, S. Leletko, J. Łostowski, M. Nowak, Ernest Richter, Henryk Rum, T. Rutkowski, M. Seweryn, L. Skorupa, W. Szołtysek³².

W strzelectwie sportowcy wywodzący się ze Śląska wywalczyli 3 medale na IO (tab. 1). Do najbardziej utytułowanych strzelców należy zaliczyć dwukrotnego złotego medalistę IO – Józefa Zapędzkiego. J. Zapędzki uczestniczył w IO w latach 1964–1980³³.

Bogate tradycje na Śląsku posiada szermierka. Reprezentanci tego regionu zdobyli 64 medale (21 medali złotych, 21 medali srebrnych, 22 medale brązowe) na mistrzostwach Polski we florecie kobiet; 26 medali (6 złotych, 13 srebrnych, 7 brązowych) na mistrzostwach Polski we florecie mężczyzn; 33 medale (7 złotych, 14 srebrnych, 12 brązowych) na mistrzostwach Polski w szabli; 63 medale (21 złotych, 19 srebrnych, 23 brązowe) na mistrzostwach Polski w szpadzie mężczyzn³⁴.

Popularną dyscypliną na Śląsku był tenis stołowy. Na początku lat sześćdziesiątych XX w. (1961 r.), Śląski OZTS liczył 97 klubów i 712 zawodników, Wrocławski OZTS – 36 klubów i 450 zawodników, Opolski OZTS – 31 klubów i 343 zawodników; w 1975 r. Katowicki OZTS liczył 119 klubów i 1980 zawodników, Opolski OZTS – 98 klubów i 496 zawodników, Wrocławski OZTS – 44 kluby i 1216 zawodników³⁵. Z klubów śląskich drużynowe mistrzostwo Polski seniorów zdobyły, wśród kobiet: „Górnik” Świętochłowice, „Unia” Otmuchów, „Zagłębie” Lubin, AZS Gliwice, ROW Rybnik, GKS Jastrzębie; wśród mężczyzn: „Kopalnia Polska” Świętochłowice Polskie, „Stal” Siemianowice Śląskie, „Ogniwo” Wrocław, AZS Gliwice³⁶. Indywidualne mistrzostwo Polski wywalczyli m.in., w kategorii kobiet: Maria (Nina) Glasner, Amelia Klisz, Czesława Noworyta, Weronika Sikora; w kategorii mężczyzn: Witold Kawczyk, Antoni Arbach, Witold Woźnica, Andrzej Baranowski³⁷.

³² Tamże, s. 131–144; Program 70 Mistrzostw Europy w Podnoszeniu Ciężarów, Władysławowo 24–31 maja, 1971 r., b. pag.

³³ L. Szymański (red.), *Kultura fizyczna na Dolnym Śląsku w 40-lecie Polski Ludowej*, Wrocław 1993, s. 414; J. Gaj, *Rozwój sportu w Polsce Ludowej...*, s. 195.

³⁴ M. Łuczak, dz. cyt., s. 293–300.

³⁵ R. Kulczycki, dz. cyt., s. 85, 88.

³⁶ Tamże, s. 173–174.

³⁷ J. Gaj, *Rozwój sportu w Polsce Ludowej...*, s. 201; Witold Woźnica – dziesięciokrotny mistrz Polski w tenisie stołowym, w tym 6 razy w grze pojedynczej; R. Kulczycki, dz. cyt., s. 171–172. Zob. też W. Pięta, *Tenis stołowy na Górnym Śląsku w latach 1929–2004*, Częstochowa

Tabela 2. Medaliści IO (1952–1988), reprezentujący kluby sportowe Górnego Śląska

Lp.	Imię i nazwisko	Klub sportowy	Medal	Dyscyplina	Igrzyska
1.	Jerzy Jokiel	Pogoń Nowy Bytom	srebrny	gimnastyka	Helsinki 1952
2.	Dorota Horzonek-Jokiel	Stal Nowy Bytom	brązowy (zespołowo)	gimnastyka	Melbourne 1956
3.	Natalia Kot-Wala	Jedność Michałkowice	brązowy (zespołowo)	gimnastyka	Melbourne 1956
4.	Zygmunt Pawlas	Górnik Katowice	srebrny (zespołowo)	szermierka	Melbourne 1956
5.	Ryszard Zub	Baildon Katowice	srebrny (zespołowo)	szermierka	Melbourne 1956
6.	Ryszard Zub	Baildon Katowice	srebrny (zespołowo)	szermierka	Rzym 1960
7.	Halina Richter	Budowlani Chorzów	brązowy (zespołowo)	lekkoatletyka	Rzym 1960
8.	Halina Górecka-Richter	Górnik Zabrze	złoty (zespołowo)	lekkoatletyka	Tokio 1964
9.	Egon Franke	Piast Gliwice	złoty	szermierka	Tokio 1964
10.	Egon Franke	Piast Gliwice	srebrny (zespołowo)	szermierka	Tokio 1964
11.	Krystyna Czajkowska	Kolejarz Katowice	brązowy (zespołowo)	piłka siatkowa	Meksyk 1968
12.	Egon Franke	Piast Gliwice	brązowy (zespołowo)	szermierka	Meksyk 1968
13.	Bogdan Gonsior	Piast Gliwice	brązowy (zespołowo)	szermierka	Meksyk 1968
14.	Zygmunt Anczok	Górnik Zabrze	złoty (zespołowo)	piłka nożna	Monachium 1972
15.	Jerzy Gorgoń	Górnik Zabrze	złoty (zespołowo)	piłka nożna	Monachium 1972
16.	Hubert Kostka	Górnik Zabrze	złoty (zespołowo)	piłka nożna	Monachium 1972
17.	Włodzimierz Lubiański	Górnik Zabrze	złoty (zespołowo)	piłka nożna	Monachium 1972
18.	Joachim Marx	Ruch Chorzów	złoty (zespołowo)	piłka nożna	Monachium 1972
19.	Zygmunt Maszczyk	Ruch Chorzów	złoty (zespołowo)	piłka nożna	Monachium 1972
20.	Zygfryd Szotysik	Górnik Zabrze	złoty (zespołowo)	piłka nożna	Monachium 1972

2005, s. 157–160. Według W. Pięty, Czesława Noworyta, reprezentująca AZS Gliwice, zdobyła mistrzostwo Polski w latach 1964–1965, natomiast A. Baranowski (GKS Jastrzębie) wywalczył jeszcze jeden tytuł mistrza Polski w 1978 r.

Tabela 2. Medaliści IO (1952–1988)... (cd.)

Lp.	Imię i nazwisko	Klub sportowy	Medal	Dyscyplina	Igrzyska
21.	Lucjan Lis	Ruch Radzionków/ Bobrek	srebrny (zespołowo)	kolarstwo	Monachium 1972
22.	Zbigniew Kaczmarek	Górnik Siemianowice	brązowy	podnoszenie ciężarów	Monachium 1972
23.	Czesław Kwiecień	Siła Mysłowice	brązowy	zapasy	Monachium 1972
24.	Tadeusz Ślusarski	Górnik Zabrze	złoty	lekkoatletyka	Montreal 1976
25.	Zbigniew Jaremski	Górnik Zabrze	srebrny (zespołowo)	lekkoatletyka	Montreal 1976
26.	Jerzy Pietrzyk	Górnik Zabrze	srebrny (zespołowo)	lekkoatletyka	Montreal 1976
27.	Jan Beniger	Ruch Chorzów	srebrny (zespołowo)	piłka nożna	Montreal 1976
28.	Jerzy Gorgoń	Górnik Zabrze	srebrny (zespołowo)	piłka nożna	Montreal 1976
29.	Zygmunt Maszczyk	Ruch Chorzów	srebrny (zespołowo)	piłka nożna	Montreal 1976
30.	Roman Ogaza	GKS Tychy	srebrny (zespołowo)	piłka nożna	Montreal 1976
31.	Andrzej Szarmach	Górnik Zabrze	srebrny (zespołowo)	piłka nożna	Montreal 1976
32.	Henryk Wiczorek	Górnik Zabrze	srebrny (zespołowo)	piłka nożna	Montreal 1976
33.	Grzegorz Cziura	Górnik Siemianowice	srebrny	podnoszenie ciężarów	Montreal 1976
34.	Leszek Błażyński	Szombierki Bytom	brązowy	boks	Montreal 1976
35.	Mieczysław Wojczak	Pogoń Zabrze	brązowy (zespołowo)	piłka ręczna	Montreal 1976
36.	Czesław Kwieciński	Siła Mysłowice	brązowy	zapasy	Montreal 1976
37.	Krzysztof Zwoliński	Victoria Racibórz	srebrny (zespołowo)	lekkoatletyka	Moskwa 1980
38.	Zenon Licznerski	Górnik Zabrze	srebrny (zespołowo)	lekkoatletyka	Moskwa 1980
39.	Andrzej Supron	GKS Katowice	srebrny	zapasy	Moskwa 1980
40.	Jan Dołgowicz	GKS Katowice	srebrny	zapasy	Moskwa 1980

Tabela 2. Medaliści IO (1952–1988)... (cd.)

Lp.	Imię i nazwisko	Klub sportowy	Medal	Dyscyplina	Igrzyska
41.	Roman Bierła	GKS Katowice	srebrny	zapasy	Moskwa 1980
42.	Lucyna Langer	GKS Tychy	brązowy	lekkoatletyka	Moskwa 1980
43.	Tadeusz Dembończyk	Śląsk Tarnowskie Góry	brązowy	podnoszenie ciężarów	Moskwa 1980
44.	Marek Seweryn	HKS Szopienice	brązowy	podnoszenie ciężarów	Moskwa 1980
45.	Waldemar Legień	GKS Czarni Bytom	złoty	dźudo	Seul 1988
46.	Andrzej Sypytkowski	GKS Krupiński Suszec	srebrny (zespołowo)	kolarstwo	Seul 1988

Źródło: E. Małolepszy, *Leistungssport*. [w:] T. Jurek, K. H. Schodrok (red.), *Geschichte des Turners und Sports in Schlesien 1812–1989*, Weimar 2012, s. 439–440.

Śląskim wioślarzom nie udało się zdobyć medalu IO. Z klubów sportowych Dolnego Śląska (AZS Wrocław, KM – AZS Politechnika Wrocław) w IO brali udział: Helsinki (1952) – Henryk Jagodziński, Edward Schwarzer, Zbigniew Schwarzer, Zbigniew Żarnowiecki; Melbourne (1956) – Kazimierz Błasiński, Szczepan Grajczyk, H. Jagodziński, Berthold Mainka, Marian Nietupski, Zbigniew Paradowski, Z. Schwarzer; Tokio (1964) – S. Grajczyk, Stanisław Koze-
ra, Marian Leszczyński, Ryszard Lubicki, Kazimierz Naskręcki, Andrzej Nowaczyk, Jerzy Pawłowski, Marian Siejkowski; Monachium (1972) – M. Siejkowski; Montreal (1976) – Aleksandra Kaczyńska, Zbigniew Ślusarski; Moskwa (1980) – Hanna Jarkiewicz, A. Kaczyńska³⁸.

Bardzo dobrze na Śląsku rozwijał się sport zapaśniczy. W 1950 r. okręg śląski PZA liczył największą liczbę zawodników – 445, natomiast wrocławski – 95; w 1964 r. okręg katowicki zrzeszał 14 klubów i 888 zawodników, okręg wrocławski zrzeszał 11 klubów i 760 zawodników³⁹. Zapaśnicy ze Śląska zdominowali mistrzostwa Polski. W latach 1946–1989 zdobyli 195 złotych medali w stylu klasycznym, reprezentując barwy klubów sportowych: GKS Katowice (66 tytuły mistrzowskie), „Siła” Mysłowice (62), WKS „Śląsk” Wrocław (16), „Pafawag” Wrocław (12), „Zagłębie” Wałbrzych (8), „Unia” Racibórz (9), „Włókniarz” Boguszów (5), Hutnik Pokój Nowy Bytom (4), „Górnik” Mysłowice (3), AKS Chorzów (2), „Orzeł” Wełnowiec (2), „Górnik” Janów, Huta Pokój Katowice, Katowice, „Pogoń” Imielin, „Unia” Wałbrzych. W rozegranych w latach 1953–1989 mistrzostwach Polski w stylu wolnym zapaśnicy zdobyli 82 złote medale. Byli zawodnikami klubów sportowych: „Slavia” Ruda Śląska (20 ty-

³⁸ L. Szymański, *Kultura fizyczna na Dolnym Śląsku w 40-leciu Polski Ludowej...*, s. 409–415.

³⁹ P. Godlewski, dz. cyt., s. 71, 84.

tułów mistrzowskich), „Lotnik” Wrocław (19), GKS Tychy (14), „Siła” Mysłów (9), „Górnik” Katowice (7), „Plon” Milicz (7), „Górnik” Wesoła (3), „Śląsk” Wrocław (2), „Górnik” Zabrze⁴⁰.

W sporcie żużlowym tytuł mistrza Polski w jeździe indywidualnej wywalczył Konstanty Pocięjkowicz („Sparta” Wrocław) – 1960 r.⁴¹ W rozgrywkach ligi żużlowej brały udział m.in.: „Kolejarz” Opole, ROW Rybnik, „Sparta” Wrocław, „Śląsk” Świętochłowice⁴². Żużlowcy z klubów śląskich brali udział w Indywidualnych Mistrzostwach Świata, m.in.: Zygfried Friedek, Jan Mucha, Robert Słaboń, Jerzy Szczakiel, Stanisław Tkocz, Jerzy Trzeszkowski, Paweł Waloszek, Andrzej Wyglenda, Antoni Woryna⁴³. Największy sukces odniósł J. Szczakiel, który w 1973 r. w zawodach rozegranych na Stadionie Śląskim w Chorzowie został indywidualnym mistrzem świata na żużlu. Medale mistrzostw świata zdobyli również: P. Waloszek (srebrny – 1970), A. Woryna (2 brązowe medale – 1966, 1970). W Drużynowych Mistrzostwach Świata barw Polski bronili: Joachim Maj, J. Mucha, K. Pocięjkowicz, Piotr Pyszny, Leonard Raba, R. Słaboń, J. Szczakiel, Andrzej Tkocz, S. Tkocz, J. Trzeszkowski, P. Waloszek, A. Woryna, A. Wyglenda⁴⁴.

Śląscy sportowcy odnosili sukcesy w sportach zimowych. W rozgrywkach ligowych mistrzami Polski w hokeju na lodzie zostali: „Górnik” Katowice i „Polonia” Bytom⁴⁵. Do czołowych klubów należy również zaliczyć: „Baildon” Katowice, GKS Tychy, „Naprzód” Janów i „Odrę” Opole.

W IO w Cortina d’Ampezzo (1956) wzięli udział bobsleiści KS „Włókniarz” Kowary: Aleksy Konieczny, Zygmunt Konieczny, Włodzimierz Żróbik⁴⁶. W narciarstwie klasycznym, w konkursie skoków narciarskich na średniej skoczni w 1963 r. mistrzem Polski został Ryszard Witke („Śnieżka” Karpacz)⁴⁷. R. Witke brał udział w IO w Innsbrucku (1964) i w Grenoble (1968)⁴⁸.

Silną sekcję saneczkarstwa posiadał KS „Śnieżka” Karpacz. Sportowcy tej sekcji brali udział w IO: w Sapporo (1972) – Halina Kamasz, Mirosław Więckowski; w Innsbrucku (1976) – Teresa Bugajczyk, H. Kamasz, Jan Kasielski, Andrzej Kozik, Andrzej Piekoszowski, M. Więckowski, Andrzej Żyła⁴⁹.

⁴⁰ Tamże, s. 202–213.

⁴¹ U. Kowieska, dz. cyt., s. 209.

⁴² W. Zielińska, *Geneza i działalność sekcji żużlowej Motoru Lublin w latach 1947–1989*, WSAiZ Zawiercie 2004, s. 25–40.

⁴³ A. Cierpiał, *Uczestnictwo i wyniki sportowe reprezentantów Polski w mistrzostwach świata na żużlu po II wojnie światowej* (praca magisterska), WSP Częstochowa 1999, s. 9–19.

⁴⁴ Tamże, s. 26–35.

⁴⁵ S. Sieniarski, dz. cyt., s. 113–114; *Kronika sportu...*, s. 899.

⁴⁶ L. Szymański, *Kultura fizyczna na Dolnym Śląsku w 40-leciu Polski Ludowej...*, s. 411, 415; B. Tuszyński, *Polscy Olimpijczycy XX wieku. N–Ż...*, s. 490.

⁴⁷ U. Kowieska, dz. cyt., s. 207.

⁴⁸ L. Szymański, *Kultura fizyczna na Dolnym Śląsku w 40-leciu Polski Ludowej...*, s. 414.

⁴⁹ Tamże, s. 409–415.

Tabela 3. Medaliści IO (1972–1988), reprezentujący kluby sportowe Śląska Opolskiego

Lp.	Imię i nazwisko	Klub sportowy	Medal	Dyscyplina	Igrzyska
1.	Zygmunt Gut	Odra Opole	złoty (zespołowo)	piłka nożna	Monachium 1972
2.	Edward Barcik	LZS Opole	srebrny (zespołowo)	kolarstwo	Monachium 1972
3.	Benedykt Kocot	LZS Opole	brązowy (zespołowo)	kolarstwo	Monachium 1972
4.	Stanisław Szozda	LKS Ziemia Opolska	srebrny (zespołowo)	kolarstwo	Montreal 1976
5.	Tadeusz Rutkowski	Odra Opole	brązowy	podnoszenie ciężarów	Montreal 1976
6.	Piotr Jabłkowski	Start Opole	srebrny (zespołowo)	szermierka	Moskwa 1980
7.	Tadeusz Rutkowski	Odra Opole	brązowy	podnoszenie ciężarów	Moskwa 1980
8.	Joachim Halupczok	LKS Ziemia Opolska	srebrny (zespołowo)	kolarstwo	Seul 1988

Źródło: E. Małolepszy, *Leistungssport*, [w:] T. Jurek, K. H. Schodrok (red.), *Geschichte des Turners und Sports in Schlesien 1812–1989*, Weimar 2012, s. 439–440.

Zakończenie

W latach 1945–1989 nastąpił rozwój poziomu sportu na Śląsku. Organizowano i tworzone struktury polskich związków sportowych na Górnym Śląsku, Śląsku Opolskim i Dolnym Śląsku. Śląsk należał do regionów, który wyróżniał się w Polsce pod względem osiągnięć sportowych. Sportowcy ze Śląska odnosili sukcesy nie tylko na polu ogólnopolskim – zdobywali medale na Igrzyskach Olimpijskich, mistrzostwach świata i Europy. Sportowcy z Dolnego Śląska najlepsze wyniki osiągnęli w boksie, grach sportowych, podnoszeniu ciężarów, strzelectwie, szermierce i zapasach; sportowcy z Górnego Śląska wyróżniali się głównie w boksie, gimnastyce, grach sportowych, kolarstwie, lekkoatletyce, podnoszeniu ciężarów, sportach walki, szermierce i zapasach; przedstawiciele sportu ze Śląska Opolskiego sukcesy osiągnęli w kolarstwie, piłce nożnej, podnoszeniu ciężarów i szermierce.

Do najbardziej zasłużonych klubów sportowych na Śląsku należy zaliczyć m.in.: AZS Wrocław, GKS Katowice, „Górnik” Zabrze, „Gwardia” Wrocław, LKS Ziemia Opolska, „Odra” Opole, „Piast” Gliwice, „Ruch” Chorzów, WKS „Śląsk” Wrocław.

Bibliografia

A. Źródła

Materiały sprawozdawczo-szkoleniowe Polskiego Związku Podnoszenia Ciężarów, Warszawa 1981.

Program 70. Mistrzostw Europy w Podnoszeniu Ciężarów, Władysławowo 24–31 maja, 1971 r.

B. Literatura

I. Publikacje

Bielec G., *Jerzy Dziuba na tle rozwoju polskiej gimnastyki sportowej po II wojnie światowej*, [w:] L. Nowak (red.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, t. 7, Gorzów Wlkp. 2006, s. 473–491.

Cierpiał A., *Uczestnictwo i wyniki sportowe reprezentantów Polski w mistrzostwach świata na żużlu po II wojnie światowej* (praca magisterska), WSP Częstochowa 1999.

Gaj J., *Rozwój sportu w Polsce Ludowej*, [w:] J. Gaj, B. Woltmann (red.), *Zarys historii sportu w Polsce 1867–1997*, Gorzów Wlkp. 1999, s. 159–204.

Gaj J., *Wychowanie fizyczne i sport w Polsce Ludowej*, Warszawa – Poznań 1987.

Godlewski P., *Polski Związek Zapaśniczy 1922–2004*, Gorzów Wlkp. 2004.

Jeleń J., Konieczny A., Dobrowolny Z., Stański G., Jagódka Z., Wowra-Marciniak A. K., *Liga gra i po pięćdziesiątce*, Warszawa 1987.

Jurek T., Schodrok K. H. (red.), *Geschichte des Turners und Sports in Schlesien 1812–1989*, Weimar 2012.

Kociński B., Wojnar J., *Osiągnięcia opolskiej lekkiej atletyki w latach 1945–2000*, Opole 2002.

Kowieska U., *Rola ruchu zawodowego w rozwoju kultury fizycznej na Dolnym Śląsku w 30-leciu Polski Ludowej*, [w:] L. Szymański (red.), *Kultura fizyczna na Dolnym Śląsku w 40-leciu Polski Ludowej*, Wrocław 1993, s. 159–222.

Kronika sportu, Warszawa 1993.

Krzewiński I., *Lekkoatletyka polska w latach 1945–1968*, [w:] B. Woltmann (red.), *Lekkoatletyka w Polsce 1919–1994*, Warszawa 1994.

Kulczycki R., *Tenis stołowy w Polsce 1919–1989*, Gorzów Wlkp. 1998.

Łuczak M., *Szermierka w Polsce w latach 1945–1989*, Poznań 2002.

Lipoński W., *Olimpizm dla każdego*, Poznań 2000.

Małolepszy E., *Leistungssport*, [w:] T. Jurek, K.H. Schodrok (red.), *Geschichte des Turners und Sports in Schlesien 1812–1989*, Weimar 2012, s. 422–444.

Małolepszy E., *Sport wyczynowy*, [w:] M. Ponczek, K.H. Schodrok (red.), *Z dziejów kultury fizycznej na Śląsku. Rozwój kultury fizycznej na Śląsku w latach 1919–1989*, Katowice 2009, s. 325–342.

- Osmólski P., *Leksykon boksu*, Warszawa 1989.
- Pięta W., *Tenis stołowy na Górnym Śląsku w latach 1929–2004*, Częstochowa 2005.
- Polak E., *Akrobatyka sportowa w Polsce*, Rzeszów 2003.
- Ponczek M., Schodrok K.H. (red.), *Z dziejów kultury fizycznej na Śląsku. Rozwój kultury fizycznej na Śląsku w latach 1919–1989*, Katowice 2009.
- Ponczek M., Witkowski S., Fryc A. (red.), *Z dziejów kultury fizycznej w Zagłębiu Dąbrowskim i regionach ościennych*, Sosnowiec – Katowice – Dąbrowa Górnicza 2010.
- Radoń A., *Piłka nożna w Polsce w latach 1921–1966. Tabele i zestawienia*, Warszawa 1969.
- Rechowicz H., *Dzieje sportu w województwie śląsko-dąbrowskim (1945–1950)*, Katowice 1999.
- Rechowicz H., *Zarys dziejów sportu na Opolszczyźnie w latach 1945–1949*, [w:] H. Rechowicz (red.), *Z najnowszych dziejów kultury fizycznej i turystyki*, Katowice 1994, s. 43–74.
- Respondek M., *Udział drużyn województwa katowickiego w rozgrywkach Pucharu Europy Mistrzów Krajowych i Pucharu Europy Zdobywców Pucharów*, [w:] H. Rechowicz (red.), *Z najnowszych dziejów kultury fizycznej i turystyki*, Katowice 1994, s. 75–90.
- Sieniarski S., *Sport w Polsce*, Warszawa 1972.
- Szymański L. (red.), *Kultura fizyczna na Dolnym Śląsku w 40-leciu Polski Ludowej*, Wrocław 1993.
- Tuliszka M., *80 lat Polskiego Związku Pływackiego*, Warszawa 2002.
- Tuszyński B., *Polscy Olimpijczycy XX wieku (1924–2002). A–M*, Wrocław 2004.
- Tuszyński B., *Polscy Olimpijczycy XX wieku (1924–2002). N–Ż*, Wrocław 2004.
- Tuszyński B., *100 lat Warszawskiego Towarzystwa Cyklistów, 100 lat Kolarstwa Polskiego*, Warszawa 1986.
- Wielka historia Polski 1945–1956*, t. 14, Kraków 2001.

II. Prace niepublikowane

- Królikowska B., *Organizacje sportowe w Opolu w latach 1945–1981* (praca doktorska), Opole 2002.
- Zielińska W., *Geneza i działalność sekcji żużlowej Motoru Lublin w latach 1947–1989*, WSAiZ Zawiercie 2004.

Abstract

From the history of sport movement in Silesia between the years 1945–1989

The present paper contributes to the history of sport movement in Silesia in the Polish Peoples' Republic. Between the years 1945-1989 the level of sport in Silesia increased. The structures of the Polish Sport Societies in the Upper Silesia, Opolskie Silesia and Lower Silesia were organized and established. The sportsmen were winning out all over Poland. They won medals at the Olympic Games, World and Europe championship. The sport disciplines in which they were winning out were the following: boxing, gymnastics, sport games, cycling, athletics, weight lifting, speedway, fencing, table tennis, and wrestling. The most honoured sport clubs are, among others: AZS Wrocław, GKS Katowice, "Górnik" Zabrze, "Gwardia" Wrocław, LKS Ziemia Opolska, "Odra" Opole, "Piast" Gliwice, "Ruch" Chorzów, WKS "Śląsk" Wrocław.

Key words: Silesia, sport movement, years 1945–1989